

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 СТАНОВЛЕННЯ ОЛЕКСАНДРА АРХИПЕНКА ЯК МИТЦЯ.....	7
1.1 Мистецьке життя на Україні першої третини ХХ століття.....	7
1.2 Проблема модерного індивідуалізму в творчості О. Архипенка.....	17
РОЗДІЛ 2 ДЖЕРЕЛА НОВАТОРСТВА ТА ХАРАКТЕР ЕКСПЕРИМЕНТАТОРСТВА У ТВОРЧСТІ ОЛЕКСАНДРА АРХИПЕНКА.....	20
2.1 Пошуки нової синтетичної художньої мови.....	20
2.2 Поєднання пластики та кольору – ідея «скульпто-живопису»..	27
2.3 Втілення в скульптурі принципів кубізму.....	29
2.4 Розробка принципу «рухомого живопису» – «архипенктура»..	37
РОЗДІЛ 3 ТВОРЧИЙ ВНЕСОК ОЛЕКСАНДРА АРХИПЕНКА В УКРАЇНСЬКЕ І СВІТОВЕ МИСТЕЦТВО.....	41
3.1 Портретна концепція О. Архипенка.....	41
3.2 Роль абстрактного в творах художника.....	42
3.3 Пошуки духовності та символізм у творчості митця.....	44
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ.....	50
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Ціль даної роботи є характеристика основних моментів, що підтверджують новаторство і традиційність такого геніального скульптора, як Олександр Архипенко, що став громадянином всього світу, одним із найвизначніших митців ХХ століття. Також важливим аспектом є підкреслення значущості та індивідуальності митця, акцентування уваги на психологічному впливі та символічному значенні його творів.

Мотив обрання саме цієї теми полягає в тому, що О. Архипенко знакова постать із філософським складом розуму, унікальна і неординарна особистість, яка заслуговує на увагу, особливо у тих, хто цікавиться таким жанром мистецтва, як скульптура. Цей митець в основному, новатор, адже його традиційність полягає лише в тому, що він запозичував певні традиційні засоби мистецтва, зокрема живопису. Однак, він використовував усі досягнення по-своєму. Цей майстер намагався творчо осмислювати кожен засіб для створення свого виробу. Саме тому він вдавався і до плексигласу, і до металевих пластин, і до техніки. Хоча його батько був розчарований у професійному виборі свого сина, оскільки прагнув бачити його у ролі інженера, проте О. Архипенко, хоча й не відразу, все ж вдавався до конструктивних методів, що пов'язано зі сферою діяльності його батька (оскільки останній був винахідником все своє життя).

Оскільки дуже часто можна почути байдужість до національної приналежності митця, то потрібно з впевненістю ідентифікувати його як українського митця, дарма що його твори розпорошені по усьому світу і складають невід'ємну частку світового мистецтва. Незважаючи на те, що лише 11 творів українського майстра знаходяться на території його батьківщини, все ж він є об'єктом нашої національної гордості. Маємо пишатися великими досягненнями і здобутками українців і захищати своє мистецтво, як це зробили працівники Львівського музею, які під час обшуку і вилучення творів О. Архипенка назвали його праці творами невідомого автора, що й врятувало витвори митця і склало сучасну експозицію музею.

Олександр Архипенко, геніальний киянин, що прибув 20-літнім юнаком до Парижу в 1908 році з далекої України, як метеор блискавично, став одним з найбільших новаторів мистецтва ХХ століття.

Олександр Архипенко зі своєї батьківщини приніс на захід дух наївності і простоти – протиотруту від агресивності й «інфернальної» сексуальності, на які хворіла тогочасна західна культура. Архипенко сперечався з Фрейдом, стверджуючи, що існують чинники, казав скульптор, повністю незалежні від сексу і голоду.

Людина, її тіло, нерви і мозок причетні до чистих стихій – руху, вогню, води. Щораз частіше звертається він до випаленої глини – теракоти, яка виникає від вогню і може тримати в собі жар. І в історії мистецтв, у цьому безмежжі психічної енергії, його притягували вогненні періоди: палений керамічний неоліт, Греція доби вулканічного Лакоона, сонцепоклонник Єгипет, племениста готика і барокко.

Герої його творів – це ідеї, абсолютні і вічні, що трансформовано «в матеріал реальності». Є скульптури, які символізують осяяну світлом прозорість, форма інших міниться залежно від циркуляції сонячного світила, поєднання об'ємно-просторових заглиблень та порожнин їхньої поверхні виповнюється то світлом то темрявою. Четвертий тип – просторовий неспокій чудодійної тривимірної об'ємності, і він приборкує його, цей ейнштейнівський «четвертий континуум» в архипентурі.

Одна з принад буття Архипенка – його таємнича загадковість, його задзеркальність. Один з його найпростіших образів – дзеркало. Гучні і водночас інтимні перегуки між скульптурними жінками та їхніми двійниками у живописних рельєфах: «Овальне дзеркало на столі, що відбиває жінку, яка тримає маленьке дзеркало».

Уявна порожниста форма, композиційний інтервал, пауза, те, що в музиці називається «білим звуком», дає багатьом творам новий вимір, легкість, наповнює повітрям, як вікна і двері в архітектурі і, водночас, недовершеність вислову, – «те, що вимовить не вміють», як сказав би Шевченко.

Очевидно, що взаємопроникнення кольору і форми у поліхромному мистецтві можна порівняти хіба що з поняттям перетворення енергії. Ця енергія і складає саму основу поліхромного мистецтва. Саме це мистецтво взаємопроникнення і є втрачений секрет, прихований у давньому поліхромному мистецтві, яке значно багатше, ніж сучасна тонована скульптура.

Духовно, естетично, емоційно, творчо, символічно, варіації кольороформи так само багаті, як варіації симфонії, де одна музична тема переходить в іншу, викликаючи у слухача безліч образів.

Нова поліхромія полягає у новій естетиці і техніці, котра об'єднує форму і колір. Їх взаємодія, взаємопроникнення, перевага одного над іншим, їх гармонія чи контрастність, їх – ритм визначаються символічними стилістичними проблемами.

Тож у даній роботі спочатку з'ясується, які чинники стали першопочтовим у творчості О. Архипенка, та, за яких умов він формувався як митець. Потім виділяться ті риси його творчості, що вказують на новаторство майстра, і тоді зосередиться увагу на відкриттях скульптора, акцентуючи на символічності як матерії, так і простору у його творах. Потім викажуться ті аспекти, що дають змогу говорити про певну традиційність його творів, яка, однак, не була характерною властивістю його мистецтва, що є досить важливим для розуміння психології скульптора. Спробую, також, підтвердити значущу роль О. Архипенка як у сфері скульптури як жанру, так і загалом всього світового, зокрема й українського, мистецтва.

Об'єкт дослідження – мистецька творчість О. Архипенка.

Предмет дослідження – скульптура, як основний вид образотворчої діяльності О. Архипенка.

Мета дипломної – дослідити, узагальнити й систематизувати зміст та мистецькі особливості творчості О. Архипенка.

Завдання дослідження:

- вивчити стан дослідження проблеми у тематичній літературі.
- з'ясувати витoki творчості О. Архипенка.
- охарактеризувати образотворчі засоби у творчості О. Архипенка.

Методи дослідження: для ґрунтовного аналізу феномена творчості художника у роботі застосовано комплексний культурологічний підхід, що обумовило використання таких основних методів: *аналітичного* – у вивченні значного комплексу джерел та літератури, необхідних для вирішення поставлених в роботі завдань; *мистецтвознавчого* – для аналізу творів митця, з акцентом на специфічності творчого методу О.Архипенка; *діалектичного* – для дослідження процесу становлення та еволюції творчості митця в контексті розвитку тогочасного світового мистецтва; *контекстуального* – для аналізу передумов та конкретних ситуацій створення унікальних скульптур О.Архипенка.

Практична діяльність – дослідження полягає у розкритті основних художніх концепцій та системи творчості Олександра Архипенка.

ВИСНОВКИ

Отже, у даній праці ми охарактеризували основні риси мистецтва Олександра Архипенка на підтвердження його як новатора і зробили спробу показати певну традиційність його творчості, проте не як значущий, а допоміжний елемент. Також спробували довести важливе значення психологізму та символічності у його творах, без яких неможливо розглядати цього майстра.

Тож, як було сказано вище, О. Архипенко звертався концепції застосування відсутнього як основного фактора творення кожного свого шедедру. Він застосовував модуляції увігнутості, прозорості, простору у своїх винаходах скульптурному-живопису, конструкціях, геометричних скульптурах, рельєфних колажах, архипентурі.

Митець намагався довести що простір не лише може бути обляміркою скульптури як матеріалу, але й може існувати як цілком самостійний елемент твору. Майстер наділив не лише матеріал, але й простір духовним наповненням і символічним значенням.

Таким же чином О. Архипенко довів те, що кожна точка скульптури має бути значущою і пов'язаною з іншими точками поверхні, тобто цим він аргументував важливість не лише опуклості, але й увігнутості, якій він також надав символічності й духовності.

Для нової естетичної виразності майстер використовує світло і прозорість, які піддає такій обробці, щоб уникнути заломлення і, водночас, зберегти точність форм. Таким чином, в його руках перетворюється плексиглас у щось неймовірне та вишукане.

О. Архипенко застосовує скульптурний живопис для того, щоб поєднати і підкреслити невід'ємність існування форми і кольору; використовує конструкції та геометричні скульптури, щоб показати, що дуже прості геометричні розташування форм можуть стати могутніми символами і що можливе естетичне і вишукане поєднання різноманітних матеріалів як результат оригінальних ідей.

Скульпто-живопис – це не лише відродження зникаючої тенденції поєднати колір і форму, – це скоріше новий вид мистецтва, породжений специфічним злиттям і поєднанням матеріалів, форм і кольорів. Естетично і технічно скульпто-живопис зовсім відмінний від розписаних рельєфів а-ля Делла Роббіа чи єгипетських та ассірійських. Скульпто-живопис – ефективніша й різнобічніша за характером техніка, ніж звичайний живопис чи нетонована скульптура. Поєднання кольору і форми не заперечує одухотвореності, – навпаки, полегшує вираження абстрактного. Тут немає місця розфарбуванню, що породжує манекенів з блакитними очима, чорними бровами і червоними вустами. Скульпто-живопис розв'язує зовсім протилежну техніко-естетичну проблему, коли має справу з абстрактним, духовним чи символічним.

У скульпто-живопису, як і в звичайному живопису, колірна пляма може бути обмежена різким контуром або може зливатися з сусідніми кольорами, щоб перетворитися на розмиту пляму. Переваги скульпто-живопису перед звичайним живописом полягають у тому, що рельєфи чи увігнутості на живописній площині підсилюють композиційний ефект і надають нові значимості звичному зображенню. Використовуючи безмежну кількість доступних в Америці матеріалів, Архипенко в 20–30-х роках багато експериментував із склом, оргсклом, цинком, різними металами в поєднанні з бронзою чи деревом.

І, врешті-решт, архипентура, яка увіковічила ім'я свого генія-винахідника, стала важливим набутком світового мистецтва і, певно, була прообразом сучасного бігборда. Саме ця машина стала новим методом зображення для відтворення реального руху на поверхні картин. Таким чином був затверджений справжній рух у живописі.

Архипенко став майстром модерністської течії, а також носієм прогресивних національних у мистецтві.

Сьогодні, коли ми дивимося на митця з відстані від дня його смерті, життя Архипенка дає підстави для роздумів з багатьох приводів. І – про принциповість. Людська послідовність завжди викликала недвозначну реакцію. Переконалих людей завжди відкидали чи приймали, шанували чи їх зневажали

– до них не були байдужі. Причому принциповість має бути одна лиш – за великим рахунком, як однозначно існує совість, як не вміє роздвоюватися честь.

Роботи О. Архипенка знаходяться в багатьох американських і європейських музеях і галереях. Вони містяться в каталогах, альбомах і монограмах відомих авторів.

Отож, відкриття О. Архипенка самі говорять за себе: це просто геніальний, самобутній і незалежний митець, який, фактично, із нічого, із відсутнього, із неіснуючого позитивного, може створити шедевр. Його важлива роль беззаперечна. І його вплив на сучасне мистецтво варте поглибленого дослідження.

Практика розвитку світового мистецтва ХХ століття довела, однак, значення творчості О.Архипенка як генератора художніх шукань своєї доби, автора і винахідника прикметних творчих відкриттів, що протягом кількох десятиліть визначали розвиток авангардного живопису і скульптури. Йдеться про формування нових, породжених усім сторіччям мистецьких традицій.

РОЗДІЛ 1

СТАНОВЛЕННЯ ОЛЕКСАНДРА АРХИПЕНКА ЯК МИТЦЯ

1.1 Мистецьке життя на Україні першої третини ХХ століття

Входження О. Архипенка у світовий художній процес не раз ставав приводом для фальсифікації історії української культури, вульгарно-соціологічних, спрощено заідеологізованих трактувань художніх явищ.

«Стоїмо перед фактом неймовірним і сумним для нашої культури: маючи самобутню історію, що сягає в глибину століть, маючи багатющій фольклор, оригінальну художню літературу, покоління українців не мали справжнього, неповторного уявлення про свою духовну генеалогію; історія, що поставала перед ними, - це понижене люстро, це історія вилучення і викривлення провідних діячів, арештованих видань і розсипаних наборів, історія заборонених численних тем, творів, імен»[40].

У критиці і теорії соціалістичного реалізму панувала тенденція виголошувати, що саме 1917 рік став прикордонною смугою, яка відділяє застарілі дореволюційні традиції від революційного новаторства.

Безперечно, соціальна новизна змісту, що його несла революція, якимось вплинула навіть на нетрадиційні художні форми. Та цей соціальний катаклізм лише загострив еволюцію нових ідей, типову для дореволюційного мистецтва, а не став водо-розділом між ними. Яскравим прикладом цього може служити біографія О. Архипенка, що вже на початку століття вразив світову критику надзвичайною композиційною ритмікою й лаконізмом форми...

Додаток А

Рис.2.3.2 Архипенко, Саломея, 1910

Додаток Б

Рис.2.2.3 Архипенко, Мати і дитина, 1910-11

Додаток В

Рис. 2.2.2 Архипенко, Та що оголена й сидить (Чорний сидячий торс), 1912, бронза

Додаток Г

Рис.2.2.1 Архипенко, Карусель П'єро, 1913